

Zwijgzaam over de oorlog

In de documentaireserie *Sporen van oorlog* duiken kleinkinderen van oorlogsslachtoffers in het oorlogsverleden van hun grootouders. Samen met presentatrice Dolores Leeuwin zoeken ze antwoorden op vragen die ze hen niet meer kunnen stellen.

Wim Aloserij zag uit naar die eerste dagen van mei 2018. De 94-jarige Amsterdammer zou in Duitsland de herdenking bijwonen van de ramp met het schip Cap Arcona, dat op 3 mei 1945 door Britse bommen tot zinken werd gebracht. Vijfduizend gevangenen verloren daarbij vlak voor hun bevrijding het leven; slechts 350 opvarenden, onder wie Wim, overleefden.

En hij zou op 4 mei op de Dam de koning ontmoeten. "Hij was tegen het koningshuis, maar dit vond hij wel leuk", zegt zijn kleindochter Juliette (47). "Hij was niet vies van een beetje belangstelling en dit stond in het teken van zijn oorlogsverleden." Tot die ontmoeting kwam het niet: Wim Aloserij overleed op 2 mei 2018 in Duitsland terwijl hij een dutje deed. Over belangstelling had hij dat jaar niet te klagen gehad. In april was het boek *De laatste getuige* van historicus Frank Krake verschenen. Hierin vertelde Wim voor het eerst uitgebreid zijn verhaal. Hoe hij in 1943 uit Duitsland ontsnapte, waar hij te werk was gesteld. Over zijn onderduiktijd op een Noord-Hollandse boerderij en hoe hij samen met een vriend door Duitse soldaten werd opgepakt, nadat ze het – stom – op een lopen hadden gezet toen ze die in de polder tegenkwamen. Ze verschoelen zich in een hooiberg. Wim zat goed verstopt, zijn vriend werd ontdekt. Omdat hij hem niet in de steek wilde laten, kwam ook hij tevoorschijn. Ook stom. "Als ik had geweten wat me te wachten stond, had ik het nooit gedaan", zei hij in een documentaire. "Ik dacht: ze sturen me gewoon terug naar de Duitse fabriek."

Ijzige kou

Het werd geen fabriek, maar de in Noord-Duitsland gelegen concentratiekampen Neuengamme en Husum. In het

'Mijn opa overleefde door zijn eigen slimheid en de goedheid van anderen'

najaar van 1944 moest Wim in de ijzige, vochtige kou tankgrachten graven. Hij kreeg nauwelijks voeding, nooit rust, er waren geen sanitaire voorzieningen. Honderden lotgenoten, onder wie vrienden, stierven.

In *Sporen van oorlog* gaat Juliette naar de plekken waar haar grootvader de donkerste jaren van zijn leven beleefde. Een tijd waar ze niet veel over wist, bekend ze. "Ik kende mijn opa als een voorkomende, welbespraakte man met een gulle lach en heerlijke Amsterdamse humor. Als kind noemde ik hem 'opa verhaal'; hij maakte altijd grapjes en vertelde prachtige verhalen."

Hij kwam niet getraumatiseerd over, over de oorlog sprak hij aanvankelijk zelden. "En als hij dat al deed, was het als een verhaal uit een spannend jongensboek. De gruwelen liet hij achterwege, daar wilde hij anderen niet mee belasten. Maar hij had vlak na de oorlog wel erge nachtmerries, weet ik."

Eind april 1945, toen de geallieerden naderden, evacueerden de Duitsers Neuengamme. In de Oostzee bij Lübeck werden de gevangenen op schepen geladen. Britse piloten dachten dat daarop nazi's zaten die Duitsland probeerden te ontvluchten en vielen aan. De Cap Arcona vloog in brand. Via een touw wist Wim van boord te klimmen en naar een vlot te zwemmen. Veilig bereikte hij de kust. Veel drenkelingen werden daar alsnog door Duitsers gedood, Wim had geluk en stuitte op geallieerde soldaten. Juliette

wilde in haar zoektocht graag naar het strand waar hij aan land kwam. Het werd een bijzondere en emotionele ervaring: "Voor mij was het de plek waar zijn leven opnieuw begon. We waren klaar met de opnamen en opeens begon het hard te regenen en te waaien. Verderop verscheen een regenboog, zo'n heldere had ik nog nooit gezien. Het was alsof mijn opa daar ook was."

Geen keuze

Haar opa ging al jaren naar de herdenkingen in Duitsland. Hij koesterde geen wrok. "Er zijn goede en slechte mensen, zei hij altijd. Veel Duitsers hadden geen keuze. Tijdens zijn gevangenschap in Neuengamme had hij zich aangemeld als schilder, terwijl hij nog nooit een kwast had vastgehouden. Maar hij was er slecht aan toe en was niet in staat om zwaar werk te verrichten. Tijdens het schilderen zag een bewaker dat hij er niets van bakte. In plaats van hem af te voeren, liet de man zien hoe het wel moest. Dat was zijn redding. Mijn opa overleefde door zijn eigen slimheid en de goedheid van anderen."

Juliette verweet zichzelf na zijn dood dat ze nooit had gevraagd. "Maar ik wilde hem niet belasten. Door zijn pad te volgen en de persoonlijke verhalen van ooggetuigen heb ik nu een beter beeld van wat er in zijn hoofd omging."

Ze heeft nog meer respect voor hem gekregen en had hem dat graag willen zeggen. "Hij besloot na de oorlog het verleden achter zich te laten en gelukkig te worden, terwijl dat niet vanzelfsprekend was. Daarin is hij een voorbeeld. En het voelt goed, voor mezelf maar ook voor hem, dat ik door mijn deelname aan de serie bijdraag aan het doorgeven van zijn verhaal aan volgende generaties."

► **SPOREN VAN OORLOG 22.15 NPO 2**